

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
16 november 2021

Ons kenmerk
PZH-2021-789819427
DOS-2019-0005750

Bijlagen
3

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Voortgangsbrief stikstofaanpak Zuid-Holland

Geachte Statenleden,

In maart 2021 hebben wij u de eerste Uitvoeringsagenda Stikstof toegestuurd. Op 31 maart 2021 bent u in een technische sessie ambtelijk geïnformeerd over de stand van zaken van het stikstofdossier, de rekenmethodiek, waaronder AERIUS en de stand van zaken in de gebiedsgerichte aanpak rond de Nieuwkoopse Plassen. Op 7 juli jl. hebben wij met u in de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu het gesprek gevoerd over de Uitvoeringsagenda. Naar aanleiding van deze commissiebespreking hebben wij aangegeven dat u in december een rapportage ontvangt over de voortgang van het stikstofprogramma in 2021. Naast de jaarlijkse voortgangsrapportage zullen wij u bij belangrijke ontwikkelingen in het dossier tussentijds op de hoogte houden,.

In de Statencommissie Klimaat, Natuur en Milieu (KNM) van 15 september 2021 heeft u gevraagd om vooruitlopend op de voortgangsrapportage stikstof het onderwerp stikstof te agenderen voor bespreking in de Statencommissie van 1 december aanstaande. Voor deze bespreking sturen wij u deze brief, waarbij wij alvast een korte stand van zaken geven over:

- Landelijke ontwikkelingen stikstofdossier
- Monitoring
- Onderzoeken
- Gebiedsgerichte aanpak

In deze Statencommissie heeft u ook uw ongeduld benoemd en gevraagd wanneer er daadwerkelijk maatregelen worden getroffen en oplossingen worden gekozen. Wij snappen en delen deze zorgen en het ongeduld dat niet alleen bij u leeft, maar ook in de samenleving. Gelijktijdig is het een zoektocht om een goede balans te vinden tussen maatregelen en draagvlak. Eveneens is het een gezamenlijke zoektocht van het Rijk, de provincies en de andere partners in de te maken keuzes. Gezamenlijke inzet van alle partijen, overheid én partners in gebieden en de sectortafel, is nodig om tot passende maatregelen en uitvoering te komen.

De te grote stikstofdepositie op de Nederlandse natuurgebieden is één van de oorzaken voor de slechte staat van instandhouding in Natura 2000-gebieden. Het is daarmee een landelijke opgave om te werken aan stikstofreductie en natuurherstel. Rijk en provincies hebben hierover volop overleg. Echter elke provincie heeft een specifieke situatie, ook de Zuid-Hollandse situatie is op onderdelen van het stikstofdossier anders dan andere provincies. Qua stikstofbronnen komt er in kustprovincies een relatief kleiner aandeel stikstofdepositie vanuit de veehouderij en een groter aandeel vanuit bronnen die buiten onze directe invloedssfeer liggen, zoals het buitenland en scheepvaart van zee. Daarnaast staat door de hoge bevolkingsdichtheid de natuur op meer manieren onder druk, en heeft Zuid-Holland een grote ontwikkelopgave waarvoor het noodzakelijk is dat er vergunningen afgegeven kunnen worden en stikstofruimte beschikbaar is en blijft. Denk bijvoorbeeld aan ontwikkelingen en transities in het Haven Industrieel Complex en de woningbouwopgave met bijbehorende mobiliteitsvraag.

Separaat aan deze brief wordt u de komende periode geïnformeerd over:

- De Natuurdoelanalyses. Op 17 november 2020 heeft u een [verzamelbrief](#) gekregen over de voortgang van de natuurdoelanalyses. Op 30 juni 2021 is er een technische sessie natuurdoelanalyses geweest, waarin we in zijn gegaan op de twee pilotgebieden voor de natuurdoelanalyses: Nieuwkoop en Solleveld & Kapittelduinen. Op 8 december is er een technische sessie over de monitoring van natuur gepland. Hieraan voorafgaand ontvangt u de natuurdoelanalyses van de twee pilotgebieden.
- Eind december 2021 ontvangt u van ons een voortgangsrapportage over de uitvoeringsagenda stikstof. Daarbij gaan we ook uitgebreid in op de gebiedsagenda's en de stand van zaken van het Gebiedsplan Stikstof Zuid-Holland.

Landelijke ontwikkelingen stikstofdossier

Contourennota Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering

Op 1 juli 2021 is de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering (Wsn) van kracht gegaan. De uitvoering van deze wet vindt plaats door een nog op te stellen Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering. Het Rijk streeft naar vaststelling van dit programma medio 2022. Voor de ontwikkeling van dit Programma is de [Contourennota programma Stikstofreductie en Natuurverbetering](#) in juli jl. vastgesteld.

In de Wsn staat dat alle provincies een gebiedsplan maken over hun stikstofaanpak. De [inleverdatum](#) hiervoor is 1 juli 2023. Om hier gezamenlijk met de twaalf provincies in op te treden is er een roadmap ontwikkeld met gezamenlijke stappen richting deze inleverdatum:

- Eerste kwartaal 2022: uitspraak door Rijk en provincies over vertaling landelijke omgevingswaarden naar regionale doelen. Met vertaling naar regionale doelen nemen de provincies niet de verantwoordelijkheid van het Rijk over voor het halen van de landelijke omgevingswaarde. Dit stond eerder gepland voor najaar 2021.
- Begin 2022: eerste stap in ontwikkeling maatregelpakketten met eerste inzichten uit gebiedsprocessen. Provincies zijn op dit moment al volop in gesprek met lokale

stakeholders zoals gemeenten, agrariërs en natuurorganisaties om te bespreken wat er nodig is rond stikstofgevoelige Natura-2000 gebieden.

- Zomer 2022: ex ante evaluatie doorrekening maatregelpakketten van de twaalf provincies en Rijk, besluit over eventuele vervolgstap voor aanscherping op maatregelpakket en bestuurlijke afspraken in aanloop naar vaststelling gebiedsplannen
- Eerste helft 2023: vaststellen twaalf provinciale gebiedsplannen.

In het bestuurlijk overleg met het Rijk op 14 oktober jl. zijn gezamenlijke uitgangspunten vastgesteld voor de eerste stap van: de vertaling van de landelijke omgevingswaarden naar regionale doelen. Afgesproken is dat de landelijke omgevingswaarden als landelijke toets geldt, maar niet 1-op-1 door wordt vertaald naar gebieden. Gebiedsdoelen voor stikstof worden uitgedrukt in emissie. Ter toetsing en concretisering van deze uitgangspunten zijn kennisinstellingen gevraagd hoe gebiedsdoelen geformuleerd kunnen worden. De resultaten hiervan worden in het eerste kwartaal van 2022 verwacht.

Kabinetsformatie

Voor het stikstofdossier is het van groot belang wat een volgend kabinet voor afspraken maakt. Het gaat dan om beleidsmatige afspraken, afspraken over inzet van middelen en afspraken over uitvoering. In de kabinetsformatie worden hierover uitvoerige gesprekken gevoerd. Om de Zuid-Hollandse situatie te benadrukken hebben wij een position paper opgesteld en die aangeboden aan partijen in de Tweede Kamer. De provincies zijn met elkaar in gesprek over een propositie richting de formatie. Zodra er een nieuw regeerakkoord is, zullen wij een analyse maken wat dit voor Zuid-Holland betekent. Wij zullen u hierover actief informeren en waar nodig met u spreken over aanpassing van onze inzet in het stikstofdossier.

Afgelopen vrijdag heeft het Kabinet een brief naar de Tweede Kamer gestuurd met daarin een stand van zaken van het stikstofdossier. Met deze brief worden tevens rapporten van de WUR, het PBL en het RIVM openbaar gemaakt. Deze rapporten zijn in opdracht van het ministerie van LNV opgesteld en vormen input voor de kabinetsonderhandelingen. Middels een lid GS-brief zullen wij u deze brief en rapporten ter informatie toesturen. Indien aan de orde zullen wij in de voortgangsbrief van december uitgebreider ingaan op deze rapporten.

25 km rekengrens

Voor het aanvragen van een natuurvergunning is het nodig om de stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuurgebieden in Nederland te beoordelen. Er komt bij de eerstvolgende update van het rekensysteem AERIUS (verwacht december 2021) een verandering. Het Rijk is voornemens om voor alle activiteiten een [25 km rekengrens te hanteren voor wat betreft vergunningverlening](#). Een vaste afstandsgrens voor alle emissiebronnen leidt tot meer duidelijkheid en een gelijkwaardige behandeling van emissiebronnen bij de beoordeling van een vergunningaanvraag. Een adequate juridische verankering van instrumenten en technische uitwerking van rekenmethoden en tools (Aerius) is een eerste verantwoordelijkheid van het Rijk als systeemverantwoordelijke. Een tijdige, zorgvuldige en consistente uitwerking van de 25 km rekengrens is hiervan onderdeel.

Monitoring

In de Statencommissie KNM van 15 september 2021 is gevraagd om een nadere uitwerking van de manier waarop we de uitvoeringsagenda gaan monitoren en evalueren. Deze vraag ging vergezeld van het verzoek om ook in beeld te brengen hoe de rapportages eruit komen te zien. Hieronder gaan wij in op de toezegging om Provinciale Staten nog dit jaar hierover te informeren.

Wij zijn niet geheel vrij in de wijze van monitoren, de keuze van indicatoren en de te benutten databanken daarbij. In de eerste plaats legt de stikstofwet een aantal monitoringsverplichtingen op. Deze verplichtingen hebben zowel betrekking op de inhoud (van het gebiedsplan stikstof Zuid-Holland) als de frequentie van rapporteren. In de tweede plaats maken de twaalf provincies met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit afspraken over de uitwerking en data-technische ondersteuning van de monitoring. Dit proces is nog volop in beweging. Het beeld dat wij u nu schetsen van de wijze waarop wij willen monitoren en de vorm van rapporteren zal hierdoor nog worden beïnvloed. Tegelijkertijd kan uw reactie op de wijze van monitoren en rapporteren ons weer richting geven in dit landelijke proces.

In de Uitvoeringsagenda wordt de provinciale aanpak ingedeeld in gebieden en actielijnen. Voor de vier actielijnen is onze ambitie gericht op een gezond investerings- en vestigingsklimaat in 2050. Vitale natuur en een goed leefmilieu zijn daarin voorwaardelijk.

Actielijn Natuur

In de Uitvoeringsagenda stikstof is de ambitie opgenomen dat in 2050 de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in Zuid-Holland niet meer overbelast zijn. Voor het monitoren van deze ambitie maken we gebruik van de indicatoren die de Wsn voorschrijven en van landelijke databanken. De landelijke indicatoren hiervoor zijn:

- Percentage hectares stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden in Natura 2000-gebieden onder Kritische Depositie Waarde (KDW).
- Mate van overbelasting van stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden.

Daarnaast hebben wij de ambitie dat alle Natura 2000-gebieden een gunstige staat van instandhouding hebben in 2050. Deze ambitie gaan we monitoren in het kader van programma Natuur en via de 'reguliere' monitoring vanuit het SNL (subsidie Natuur en Landschap) en Natura 2000 beheer, voor het doel natuurherstel.

Actielijnen Duurzame verstedelijking en mobiliteit, Landbouw en HIC.

Om de inspanningen van deze drie actielijnen te monitoren stellen wij de volgende indicatoren voor.

- In de eerste plaats is het monitoren van de bestaande indicatoren voor onder andere economische ontwikkeling uit de Monitor Leefomgeving van belang. Voor stikstof zijn aan deze ambitie twee doelen gekoppeld die met elkaar samenhangen: per 2035 moeten bestaande bronnen 50% minder stikstof uitstoten en vanaf 2025 moet er voldoende stikstof ontwikkelruimte zijn.

- De uitwerking om het reductiedoel van 50% te halen binnen landbouw, industrie en mobiliteit is nog een belangrijk gespreksonderwerp in het te vormen kabinet en met de betreffende sectoren. Duidelijk is dat we meer dan de huidige Contourennota Programma Stikstof nodig hebben om dit doel te halen. Welke aanvullende maatregelen het Rijk verwacht op gebiedsniveau is nog niet duidelijk in dit programma. Afhankelijk van hoe de doelen concreet geformuleerd worden, zal de monitoring hierop worden uitgewerkt.
- De ontwikkeling van de woningbouw willen we monitoren door zicht te krijgen in welke mate de realisatie van woningen nabij stikstofgevoelige gebieden achterblijft op de realisatie van woningen elders.

Specifieke projecten en instrumenten

Naast de provinciale inspanningen in de gebieden en actielijnen, zijn er specifieke projecten waarvoor wij indicatoren ontwikkelen.

- Voor Nieuwkoop zijn wij een pilot gestart gericht op het stimuleren van innovatie. Over Kamervragen die over dit onderwerp gesteld zijn, hebben we u op 13 april 2021 [geïnformeerd](#). Voor deze pilot hanteren wij als indicatoren het aantal gerealiseerde emissiearme vloeren en het aantal gesloten contracten voor verleen van stikstofruimte.
- Voor de ontwikkeling van het Rotterdams havengebied hebben wij een doelenbank opgericht. Voor het monitoren van de werking en effectiviteit van dit instrument willen wij de volgende indicatoren hanteren: Beschikbare stikstofruimte in de bank en aantal mutaties in de bank ten behoeve van toestemmingsverlening.

Om het functioneren van de stikstofbank te monitoren kunnen we gebruik maken van een landelijk te ontwikkelen registratiesysteem.

Onderzoeken en analyses

In onze stikstofaanpak zijn op sectorniveau een aantal analyses uitgevoerd en afgerond. De rapporten van deze analyses zijn bij deze brief bijgevoegd. De inzichten en conclusies geven we hier onder weer.

Sweco rapport: Provinciale ontwikkeling

Een onderdeel van de Uitvoeringsagenda is het mogelijk maken van ontwikkelingen. De provincie staat voor een aantal opgaven gesteld en we willen onderzoeken of en in welke mate stikstof daarin een belemmering zou zijn.

Voor de realisatie van zonne- en windenergie en het warmtenet is stikstof geen belemmering. Deze projecten veroorzaken in de gebruiksfase geen stikstofemissie. De emissies tijdens de bouw zijn zeer beperkt en vallen inmiddels onder de partiële vrijstelling bouwfase.

De ontwikkeling van nog uit te geven percelen op bedrijventerreinen vraagt wel aandacht, ook wanneer deze ontwikkeling in een vastgesteld bestemmingsplan is voorzien. De studie laat zien dat bij verduurzaming van bedrijfsprocessen de stikstofuitstoot aanzienlijk kan

worden teruggebracht. Bij vergunningverlening zullen per concrete situatie noodzaak en mogelijkheden moeten worden gewogen. Op basis van de studie zullen wij bij het stellen van voorwaarden en/of inzet van middelen prioriteit toe kennen aan verduurzaming van bedrijventerreinen in de nabijheid van stikstofgevoelige natuurgebieden.

De analyse van de glastuinbouw laat zien dat deze sector enerzijds al belangrijke verbeteringen heeft doorgevoerd en dat er anderzijds verdergaande mogelijkheden zijn. De inzichten uit deze studie op sectorniveau worden betrokken bij het interprovinciale gesprek met het Rijk en de sector over een rechtmatige en doelmatige regulering van de glastuinbouw. In het bijgevoegde rapport zijn deze analyses opgenomen.

Voor woningbouw geldt eveneens dat de bouwfase onder de partiële vrijstelling valt, maar de gebruiksfase niet. Net als bij andere sectoren is ook bij woningbouw het netto-effect van een nieuwe ontwikkeling sterk afhankelijk van de aanvangssituatie. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat er ter plaatse al een bestaande activiteit is met een gelijkwaardige of hogere uitstoot dan de beoogde ontwikkeling. Dit is per specifieke situatie bepalend voor de afweging. De woningbouwopgave is groot en urgent. Analyses op sectorniveau – die niet steunen op deze fijnmazige informatie – leiden in voorkomende gevallen tot een onnodige overschatting van het stikstofeffect van de woningbouwopgave. Dat maakt generiek onderzoek naar de ontwikkelruimte voor de totale woningbouw erg lastig. Er vindt momenteel nog afstemming plaats over hoe een analyse op een nuttige manier kan worden uitgevoerd.

Het Haven Industrieel Complex valt buiten de scope van dit onderzoek. Over de stikstofruimte die benodigd is voor ontwikkeling van Maasvlakte 2 zijn wij in overleg met het Rijk. Dit gesprek is door het Rijk verbonden aan de kabinetsformatie en wordt beïnvloed door het voornemen bij de beoordeling van projecten de doorrekening van de stikstofeffecten tot 25 km te begrenzen (brief 12 juli 2021).

Twee TNO rapporten: bijdrage industrie

Uit onze analyses en de stikstofanalyses van het IPO blijkt dat het buitenland en 'ammoniak uit zee' samen voor meer dan 50% bijdragen aan de stikstofdepositie in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in de duinen van Zuid-Holland. We hadden beperkt inzicht in de bijdrage van buitenlandse industriële complexen op de stikstofdepositie in Zuid-Holland. Dit was voor ons reden om onderzoeksbureau TNO te vragen een verdiepend onderzoek hiernaar te verrichten. Voor wat betreft de buitenlandse industrie geeft het TNO-onderzoek aan dat de bijdrage aan de stikstofdepositie in de provincie beperkt is (dit geldt ook voor de individuele Vlaamse bronnen). De niet-industriële buitenlandse bronnen dragen relatief meer bij aan de stikstofdepositie in Zuid-Holland (in de vorm van ammoniak). De inzichten uit deze studie delen wij met het IPO en op landelijk niveau en hebben al tot vervolg geleid. In de bijgevoegde rapporten zijn deze analyses opgenomen.

Gebiedsgerichte aanpak

We werken met partners rond de Natura 2000-gebieden aan natuurherstel, bronaanpak en ruimte voor vergunningverlening. Dit doen we in vier gebieden: Duinen, Duinen-Eilanden, Biesbosch en Nieuwkoop. Daarnaast loopt er voor het havenindustrieelcomplex een traject om

te werken aan stikstofreductie én aan het kunnen blijven verlenen van vergunningen voor activiteiten in de haven. In de [Uitvoeringsagenda stikstof](#) staat per Natura2000-gebied onder andere de overbelasting van de natuur en de bronnen waar de depositie vandaan komt. De twaalf provincies willen dat de informatie uit de landelijke databanken ook door de provincies zelf toegesneden kan worden op de gebiedsgerichte aanpak van afzonderlijke gebieden. Deze mogelijkheid is nodig om ten behoeve van het gebiedsproces interactief verkenningen uit te voeren die bijdragen aan de oordeelsvorming en besluitvorming over mogelijke pakketten van maatregelen en het monitoren van vastgestelde maatregelen.

Eind dit jaar verwachten we een overzicht te hebben van denkbare maatregelen in de gebieden die opgenomen zijn in concept-gebiedsagenda's of gebiedsperspectieven. Deze gebiedsagenda's zullen de basis zijn voor het provinciale gebiedsplan die in de wet Stikstofreductie en Natuurverbetering is opgenomen, zie hierboven. Deze denkbare maatregelen komen voort uit:

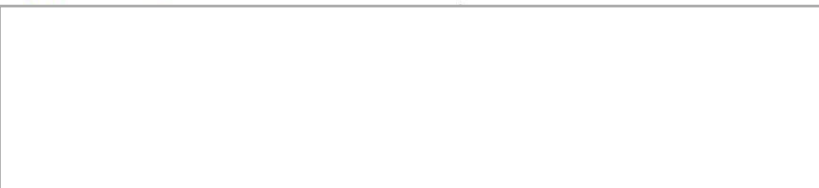
- De landelijke Contourennota Stikstofreductie en Natuurverbetering
- Provinciebrede maatregelen die onderdeel zijn van onze actielijnen
- Gebiedspecifieke maatregelen

Eind december 2021 ontvangt u van ons de jaarlijkse voortgangsrapportage stikstof. Daarbij zullen we u ook informeren over de gebiedsagenda's en komen we terug op de maatregelen en onderliggende knoppen waar we aan kunnen draaien.

Wij hopen u hiermee een kort en bondig overzicht te hebben gegeven van een aantal aspecten binnen het stikstofdossier in Zuid-Holland.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, plv. voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J.N. Baljeu